

GÖÇ POLİTİKALARI ÇALIŞTAYI

13 HAZİRAN 2017

HÜGÖÇ

Şanlıurfa, TÜRKİYE

Açılış Konuşması

Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN, Harran Üniversitesi Rektörü,

“Göç ve Mülteci Konularında Çalışan Kamu Kurumları, STK ve Akademisyenlerin Kapasite ve Kaynak Sorunları, Beklentiler ve Öneriler”

Oturumu

Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN, Harran Üniversitesi Rektörü

Öğr. Gör. Abdulkadir AYDIN, Harran Üniversitesi Göç politikaları uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü (Moderatör)

ÇALIŞTAY RAPORU

“Göç Politikaları Çalıştayı” 13 Haziran 2017’de Harran Üniversitesi Göç politikaları uygulama ve Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürünce gerçekleştirilmiştir.

Tematik çalışma alanları göç, mülteciler ve Suriyeliler olan STK’ların, kamu kurumlarının ve göç alanında akademik çalışmalar yapan akademisyenlerin katıldığı Çalıştaya 20 kurumdan yaklaşık 30 temsilci katılmıştır.

Açılış konuşmasını Harran Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ramazan TAŞALTIN’ın yaptığı çalıştay, açılış konuşmalarının hemen ardından moderatörlüğünü Harran Üniversitesi Göç politikaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü *Öğr. Gör. Abdulkadir AYDIN*’ın yaptığı “Göç ve Mülteci Konularında Çalışan kamu kurumları, STK ve Akademisyenlerin Kapasite ve Kaynak Sorunları, Beklentiler ve Öneriler” oturumu ile devam etmiştir.

Yuvarlak masa tartışmaları ile devam eden Çalıştay, Türkiye’nin mülteci politikaları ve Şanlıurfa ilinde mevcut bulunana Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik perspektiften oluşturdukları riskler ve aynı zamanda bu dezavantajlı durumu nasıl avantaja dönüştürülebileceği açısından görüş, eleştiri ve öneriler sunulmasına imkân veren bir ortam oluşturmuştur.

1. GİRİŞ

Türkiye’de bütüncül bakış açısına sahip bir göç yönetimi yapısı kurulmasının temelini oluşturmak amacıyla, “6458 sayılı Yabancılar ve Uluslar arası Koruma Kanunu” 04.04.2013 tarihinde kabul ederek 28615 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Türkiye, sadece münferit göçlere değil aynı zamanda kitlesel akınlara da maruz kalmıştır. Son olarak yanı başımızda bulunan Suriye’nin içinde bulunduğu iç savaş nedeniyle yaşadığımız kitlesel akınlar, geçici koruma statüsünü gündeme getirmiş ve Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununda Türkiye’ye giriş yapan sığınmacılar açısından “Geçici Koruma” başlığı altında bir çeşit koruma statüsü daha tanımlanmıştır. Böylelikle, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu öncesinde 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliğine ve diğer düzenlemelere paralel uygulanan geçici koruma statüsü ilk kez kanun ile düzenlenmiştir.

Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 3. maddesinde “geçici koruma”; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir.

Geçici koruma, kitlesel akın durumlarında acil ve pratik çözümler üretmek üzere geliştirilen bir koruma statüsüdür. Geçici koruma, devletin geri göndermeme yükümlülükleri kapsamında kitleler halinde ülkenin sınırlarına ulaşanlara, bireysel statü belirleme işlemleriyle vakit kaybetmeksizin, belirli haklar vermeyi hedefleyen pratik bir çözüm bulma yoludur. Kitlesel akın olaylarında uygulanacak olan “geçici koruma” sistemi Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunuyla hukuki nitelik kazanmıştır.

Suriye’de ortaya çıkan siyasi istikrarsızlıklardan dolayı dünya üzerindeki şehirler arasında en çok göçmene ev sahipliği yapan şehir olan Şanlıurfa, nüfus ölçütü bakımından gerek Türkiye’de, gerekse GAP illeri içerisinde ilk sıralarda yer almaktadır. TÜİK verilerine göre, 2007 yılında 1.523.099 olan il nüfusu, 2016 yılı itibariyle 1.940.627 olmuş ve nüfus artış hızı 2015-2016 döneminde binde 25,2 olarak gerçekleşmiştir. 2013 TÜİK verilerine göre 81 il içerisinde istihdam oranları

sıralamasında Şanlıurfa %32,4 oranla 76. sıradadır. İşsizlik oranlarına baktığımız zaman Şanlıurfa 16,3 oranla 75. sıradadır. Bu durum Suriyeli göçmen tablosu ile birlikte değerlendirildiğinde ilde ortaya çıkan sosyal politikalardaki değişim (toplumsal uyum başta olmak üzere) ve ekonomi politikalarındaki değişim (işgücü ve istihdam politikaları başta olmak üzere) önemli bazı çalışmaları zorunlu kılmıştır. “Göç Politikaları Çalıştayı” yarattığı stratejik sonuçlar bakımından büyük bir öneme sahip olan bu çalışmalardan birisini oluşturmaktadır.

2. TESPİTLER VE ÖNERİLER

Çalıştayda ilk oturumunda kurumların, STK'ların ve akademisyenlerin kendilerini tanıtmaları ve Suriyeli sığınmacılara yönelik yaptıkları etkinlikleri anlatmalarının hemen ardından, ikinci oturumda Göç ve Mülteci Konularında Çalışan Devlet Kurumları, STK ve Akademisyenlerin Kapasite ve Kaynak Sorunları, Beklentiler ve Öneriler sunulmuş ve gereken somut adımların ne olduğu tartışılarak yol haritasının hazırlanması için merkezi yönetime, yerel yönetimlere, ulusal ve uluslararası STK'lara ve Harran Üniversitesine sunulan öneriler tartışılmıştır.

2.1. Kurumlar Arası Koordinasyon Eksikliği

Çalıştayın katılımcıları arasında yer alan sivil toplum kuruluşları, merkezi yönetim kuruluşları ve akademisyenler, göç yönetimi anlamında Şanlıurfa'da bulunan STK'ların, kamu kuruluşlarının, özel sektör kuruluşlarının ve yerel yönetim birimlerinin birbirleriyle koordinasyon içinde çalışmadıklarını ifade etmişlerdir.

Suriyeliler ile ilgili çalışan tüm kamu kuruluşları, yerel ve uluslararası STK'lar ve yerel yönetimler koordineli çalışıp sorunların çözülmesi konusunda güç birliği yapması gerektiği bu anlamda bir kurumun eksikliğini diğer birinin kapatması, ortak amaca hizmet etmede kurumların birbirini denetlemesi, özellikle de uluslararası STK'ların faaliyetlerinin takip edilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Yapılan yardımların, kaos ortamında amacından saparak ulaştırılması, ihtiyaç sahibi bireylere ulaştırılamaması veya farklı amaçlarla kullanılması önündeki engellerin kaldırılması açısından "yardımların planlanması" büyük bir öneme sahiptir.

Öneri:

- Tüm kamu kuruluşları ortak bir net-work sistemi üzerinden çalışmalı bunu oluşturmak içinde valilik öncülük etmelidir.
- Şanlıurfa'da bulunan gerek STK'lar gerek kamu kuruluşları gerekse de özel kurumlar Suriyelilere yönelik yaptığı yardımları neye göre yapıyor? Ne kadar yapıyor? Kimlere yapıyor? v.b. soruların cevaplarının belirli kayıtlar altında tutulması için bir sistem oluşturulmalıdır.
- Göç nedeniyle ortaya çıkabilecek sorunların giderilmesinde ortak çözüm yollarının üretilmesi gerekmektedir.

2.2. Devletin Suriyelilere Yönelik Uzun Dönemli Politikalarının Olmaması

Türkiye cumhuriyeti devletinin Suriyelilere uygulamış olduğu politikaların uzun dönemli yapılmaması ortaya çıkan ikinci bir mesele olmuştur. Diğer bir deyişle yeni doğan veya 18 yaş altı çocukların 30 sene sonra neler yapacağı açısından bir vizyona sahip değiliz. Bununun neticesinde görülüyor ki, mikro düzeyli çalışmalar yapıyoruz ancak bunları makro düzeye taşıyamıyoruz.

Öneriler:

- Öncelikli olarak uzun dönemli ve kısa dönemli olmak üzere net politikalar oluşturmalıyız. Özellikle okul çağındaki çocukların geleceği düşünülerek politikalar oluşturmalıyız. Maalesef ki net politikalarımız olmadığından dolayı ortaya çıkan sorunlar katlanarak büyüyor. Yaptığımız politikalar gerçekten insana dayanıyor bu yüzden yaptığımız hataların telafisi mümkün değildir.

2.3. Kaynak Planlaması Gerekliliđi

Kaynak dağılımlı konusunda belediyelere devlet gelirlerinden verilen yardımlarda, Suriyeli nüfusun hesaplamalara dâhil edilmemesi Şanlıurfa açısından büyük bir dezavantaj oluşturduğu en fazla dikkat çekilen hususların başında gelmiştir.

Öneri:

- Belediyelere devlet gelirinden ayrılan paylarda, sadece yerli nüfus değil aynı zamanda Suriyeli nüfusa da dahil edilerek hesaplanmalıdır.

2.4. İstatistiki Bir Veri Havuzunun Olmayışı Sorunların Çözümünde Yetersiz Kalışımız

Şanlıurfa'da bulunan Suriyeliler hakkında gerekli bilgi setinin olmayışı sorunlara çözüm üretmemiz konusunda bizi zorlayan en önemli etkenlerin başında geldiği yine çalışmaya katılan katılımcıların üzerinde görüş birliği sağladığı konuların başında gelmektedir. Zira bilgi olmasız fikir yürütmek hem bilimin doğasına aykırı, hemde telafisi olmayan hataların en büyük tetikleyicisidir.

Öneri:

- Çok acil bir şekilde Şanlıurfa'da bulunan Suriyeliler ile ilgili veri seti oluşturmalıyız. Bunun içinde valilik öncülük etmeli Harran Üniversitesi de yol gösterici bir misyon üstlenmelidir.

2.5.Suriyeli Vatandaşlardan Aktif İşgücü İçerisinde Yer Alan Çalışma Çağındaki Bireylerin İş Hayatına Entegrasyonu

Bu güne kadar Türkiye olarak, Suriyeli sığınmacılardan aktif işgücü içerisinde yer alan çalışma çağındaki bireylerin iş hayatına entegrasyonu ile ilgilenmeyip sadece Suriyeli sığınmacıların “iaşe ve ibate” sorunlarıyla ilgilendiğimiz gerçeği çalıştay neticesinde ortaya çıkan bir başka konu olmuştur. Bundan dolayı da ülkemizde

yaşayan Suriyeli sığınmacıların sadece %5'inden istifade ediyoruz. Gerçekten çok vahim bir rakamdır. Bu rakamları en kısa sürede artırmamız gerekmektedir.

Biz Şanlıurfa'da zaten en dezavantajlı Suriyeli göçmenleri barındırıyoruz. Bunların büyük bir kısmı eğitimsiz ve işsiz gençlerden oluşuyor. Bunları mesleki eğitim kurslarında eğitmemiz lazım. Ancak bunlara sadece diploma veya serifikalar verilmemeli aynı zamanda da iş öğretilmelidir. İş öğrettikten sonrada bizim bunların oto kontrolünü yapmamız gerekir. Çünkü ailelerinden gerekli ahlaki ve medeni kuralları yeterince alamıyorlar. Biz bu anlamda onlara bu imkanları sağlamalıyız. Aksi takdirde bizim bu insanlara neden çalışmıyorsunuz deme hakkımız yok. Biz bunlara öncelikle yol göstermeliyiz.

Öneri:

- Bunların içinden tıpkı tarım sektöründeki çavuşlar gibi elçiler yetiştirmeliyiz ve en kısa zamanda Suriyeli sığınmacıları ekonomimize katkı sağlayacak ve aynı zamanda kendi refahlarını da artıracak bir ortam yaratmalıyız.
- Sadece diploma veya serifikalar verilmemeli aynı zamanda da iş öğretilmelidir. İş öğrettikten sonrada bizim bunların oto kontrolünü yapmamız gerekir.

2.6. Özellikle Orta Doğudan Gelen Yatırımcıları Şanlıurfa'ya Çekememek

Çalıştıya katılan katılımcıların özellikle Ortadoğu menşeli firmaların Şanlıurfa'ya yatırım için gelmediğini ve bunun için ise Şanlıurfa'nın siyasi bir lobi çalışması yapmadığını bu konuda çok iyi olan Gaziantep'in tüm yatırımcıları şehirlerine çektiğini ifade ettiler. Bunun en büyük etkenlerinden bir diğerinin de ulaşım ağı sorunu olduğunu, Arabistan'dan Katar'dan Küveyt'ten sabah uçağa binen bir yatırımcı tüm işini gün içinde Gazi Antep'te görüp akşam uçağa binip ülkesine dönebiliyor olacağını ancak Urfa'da böyle bir ulaşım ağı olmadığını ayrıca belirttiler.

Öneri:

- Şanlıurfa'nın gerek milletvekilleri gerek bürokratları gerekse de belediye başkanları bir lobi çalışması yapmalıdırlar.
- Şanlıurfa'da gerekli ulaşım ağının sağlanabilmesi için Ulaşım Bakanlığı'nın yetkili mercilerine durum rapor edilmeli sorunların çözümü için çalışmalar başlatılmalıdır.

2.7. Sosyal Uyum Sorunu

Suriyeli göçmenler eğitilip entegre edilmesi açısından daha etkin ve verimli politikalar geliştirilmesi gerektiği konusunda ortaya yine bir görüş birliği sağlanılmıştır. Şanlıurfa'da yaklaşık olarak 50 civarında Suriyelilerin eğitim gördüğü okullar var ancak bunların öğretmenleri de Suriyeli bunlar bu şekilde bir eğitim alarak ne kadar entegre olabilirler gerçekten düşündürücü. Öncelikle olarak dil eğitimi verilerek ortak bir dili kullanmalıyız.

Suriyelilerin iş gücü piyasasında kayıtsız çalışmalarından dolayı yerli iş gücü olumsuz etkilenmektedir. Böylelikle işsiz kalan veya iş bulamayan yerli vatandaşın Suriyelilere karşı bakış açısı değişmektedir. Ortaya çıkan haksız rekabet sonucu düşmanca tavırlara yol açmaktadır. Bu durumda sosyal uyumun sağlanmasında en büyük engelli oluşturmaktadır.

Öneri:

- Sosyal uyumu sağlayacak projelerin artırılması gerekir.
- Dil eğitimi verilerek ortak bir dil oluşturmalıyız.
- Kayıt dışı çalışmayı engelleyecek yaptırımların oluşturulmasını sağlamalıyız.

2.8. Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Eksikliği ve Yetersizliği

Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesinin Suriyelilere yönelik yeterli derecede çalışma yapmaması, yapılan çalışmalara katılmaması ve aynı zamanda özellikle STK' ların yaptığı saha çalışmalarında karşılaştıkları sorunların çözümü için büyükşehir belediyesinde sorunlarını anlatmak için muhattap bulmaması çalıştayda bir diğer dikkat çeken konular arasına girmiştir.

Öneri:

- Büyükşehir belediyesi kendi bünyesi içerisinde acilen bir birim oluşturması ve bu biriminde aktif ve verimli bir şekilde çalışmasını sağlaması gerekmektedir.
- Bu konuda Gaziantep büyükşehir belediyesi çok başarılı örnek model olarak alınıp çalışmalarının incelenmesi gerekir.

3. DEĞERLENDİRME

Bu rapor, Göç politikaları ve göç stratejilerinin toplum üzerinde nasıl bir etki oluşturduğunu anlayabilmek için merkezi yönetim tarafından alınan kararların yerel düzeyde nasıl uygulandığının veya uygulanabilirliğinin ortaya konulması, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları olmak üzere kilit aktörlerin üstlendikleri rollerin ve sorumluluk alanlarının nasıl şekillendiğinin değerlendirilmesi açısından önem arz etmektedir.

Bölgemizde “yazılı ” kültürün fazla gelişmiş olmaması dile getirilen sorunların sadece sözlü olarak kaldığı, raporlandırma ve gerekli mercilere iletilmesi aşamasının gerçekleştirilememesi çalıştayda genel izlenim olarak ortaya koyulmuştur.

Çalıştayda dile getirilen sorunların temel bağlantı noktası olarak vurgulanan kamu kurumları, STK’lar ve özel kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği, ortak bir sorumluluk gerektiren göç yönetimini başarısız kılmaktadır. Çalıştayda yer alan tüm katılımcıların üzerinde görüş birliği sağladığı ortak önerisi dahilinde Şanlıurfa’daki tüm göç faaliyetlerinin takibini yapacak merkezi bir koordinasyon merkezinin kurulması yapılması gereken en acil işlerin başında gelmektedir. Merkezi Koordinasyon Kurulu dahilinde Suriyeli sığınmacılara yapılan insani yardımın ortak bir veri tabanı ve kayıt sistemi dahilinde toplanması gerekmektedir. Aynı zamanda Şanlıurfa ilindeki Suriyelilerle ilgili veri havuzu oluşturulup bilimsel ve akademik çalışmaların doğru ve tam bilgilerle yapılmasına ortam sağlanılmalısı gerektiği üzerine dikkatler çekilmiştir.

Göç politikaları çerçevesinde Suriyeli sığınmacıları sosyal hayata adapte edecek, sosyal çatışma alanlarını ortadan kaldıracak projelerin desteklenmesi ve toplumdaki Suriyeli sığınmacılara karşı oluşan olumsuz algının yönetilmesine olanak sağlayacak kültürlerarası ortamın oluşturulması başta yerel kamu idaresi olmak üzere tüm aktörlerin en asli görevidir. Suriyeli sığınmacıların iş gücü piyasasına erişememesi erişenlerinde kayıt dışı iş gücü sağlanmasından dolayı ortaya çıkan sosyal çatışma ortamı entegrasyonun önündeki en temel engel iken, etkili araçlar ile bu insanlar ekonomiye kayıt edilerek kazandırılmalı ve katma değer yaratabilecekleri politikalar geliştirilmelidir. Geliştirilecek olan politikalarda da bütün aktörler bir birlik içinde koordine edilmelidir.

4. SONUÇ

Çalıştayda, Ülkemizde göç hareketlerinin iç ve dış politikaya, ekonomimize, sosyal kültürel yapımıza olan yansımaları, gelecekte nasıl bir şekil alacağı konularında araştırma yapma konuları, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin mülteci politikaları, Göç ve mülteci alanında çalışan Devlet kuruluşları, STK ve uzmanların kapasite ve kaynak sorunları, Akademik kuruluşlar, uzmanlar STK'lar arasındaki iletişim ve işbirliği imkanlarının sağlanması konusunda öneriler masaya yatırıldı.

Harran Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğüne hazırlanmış olan bu rapor, Türkiye genelinde göç yönetimi alanında çalışan ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, kamu kurum ve kuruluşları ve uluslararası kuruluşlar ile paylaşılacak olup göç politikalarının hazırlanmasında ve uygulanmasında kurumlar arasında koordinasyonun sağlanıp bu sürece tüm aktörlerin dahil olması gerektiği çağrısında bulunmaktadır.